

Obecné informace a vysvětlení MŠMT některých pojmů vztahující se ke střednímu vzdělávání

Podle nového školského zákona (z. č. 561/2004 Sb.) lze středoškolským studiem (absolvováním příslušného vzdělávacího programu) získat následující stupně vzdělání:

a) Střední vzdělání – po úspěšném ukončení vzdělávání v délce 1 roku nebo 2 let denní formy vzdělávání.

b) Střední vzdělání s výučním listem – po úspěšném ukončení vzdělávání v délce 3 let (výjimečně 2 let) denní formy vzdělávání.

c) Střední vzdělání s maturitní zkouškou – po úspěšném ukončení vzdělávání v šestiletém nebo osmiletém gymnáziu, nebo vzdělávání v délce 4 let denní formy, nebo vzdělávání v nástavbovém studiu pro vyučené v délce 2 let denní formy vzdělávání.

Do systému středoškolského vzdělávání může vstoupit každý uchazeč, který splnil povinnou školní docházku v délce devíti let nebo úspěšně ukončil základní vzdělávání před jejím splněním a při přijímacím řízení prokáže požadované schopnosti, vědomosti a zdravotní způsobilost pro zvolený obor. Ve víceletých gymnáziích a konzervatořích mohou studovat děti z nižších ročníků základní školy již v průběhu povinné školní docházky.

Další možnosti poskytují nově zaváděné:

d) Vzdělávání ve zkráceném studiu pro získání středního vzdělání s výučním listem (pro uchazeče s maturitou).

e) Vzdělávání ve zkráceném studiu pro získání středního vzdělání s maturitní zkouškou (pro uchazeče s maturitou).

Podle poskytovaného vzdělání mohou být rozlišovány střední školy jako gymnázium, střední odborné školy (školy průmyslové, hotelové, zdravotnické aj.), střední odborná učiliště, učiliště, odborná učiliště a praktické školy. Samostatným druhem školy jsou konzervatoře. V důsledku demografického poklesu jsou různé typy škol slučovány do větších celků a nabízejí vzdělávání více úrovní. Pro ně se ve stále větší míře používají obecná označení „Střední škola“, „Střední odborná škola“, „Integrovaná škola“, která neumožňují rozlišit, jaké stupně středního vzdělání škola nabízí.

Z hlediska uplatnění na trhu práce nabývá na významu dosažený stupeň vzdělání. Absolvent vyššího vzdělání má širší všeobecný přehled, bez větších problémů se učí novým věcem, umí pracovat s informacemi a pružněji se adaptuje. Pokud nenajde uplatnění ve vystudovaném oboru, může se rychle zapracovat v podobných profesích.

Středoškolské obory vzdělání

Každoročně se ve středních školách zahajuje výuka přibližně 580 oborů vzdělání různých úrovní. Kromě všeobecného vzdělávání v gymnáziích se nabízejí obory s odbornou přípravou a získáním kvalifikace.

Podíl všeobecně vzdělávacích předmětů v odborném vzdělávání je stanoven podle typu studia - u maturitních oborů tvoří 45 % výuky (s výjimkou lyceálních oborů), u oborů s vyučením 30 %. Významnou součástí výuky je odborná praxe a odborný výcvik, které probíhají většinou již od 1. ročníku na školních pracovištích nebo přímo v podnicích, kde se žáci seznamují s běžnými provozními podmínkami.

Obory vzdělání jsou rozčleněny podle stupně vzdělání, dále z hlediska přípravy pro uplatnění na trhu práce a také podle obtížnosti. Toto statistické členění klasifikuje obory vzdělání a tedy i vzdělávací programy podle kategorií vzdělání, které jsou vyjádřeny písmenem v kódu oboru (výjimečně i dalším číslem v kódu) a obsahovou příbuzností, která je dána zařazením do skupiny oborů a je vyjádřena prvním dvojčíslím kódu.

Střední vzdělání s maturitní zkouškou
Zde jsou rozlišovány kategorie:

M – Úplné střední odborné vzdělání s maturitou (bez vyučení)

Jde o střední vzdělání s maturitní zkouškou bez vyučení (dříve maturitní obory SOŠ), délka studia v denní formě je 4 roky, příprava má profesní charakter. Absolventi získají maturitní vysvědčení, mohou pokračovat ve vysokoškolském nebo vyšším odborném vzdělávání.
Příklady: 63-41-M/004 Obchodní akademie, 26-41-M/002 Elektrotechnika.

L/0 – Úplné střední odborné vzdělání s vyučením i maturitou (po základní škole, se zahrnutím odborného výcviku)

Jde o střední vzdělání s maturitní zkouškou, v jeho průběhu žáci absolvují i odborný výcvik – vyučí se (dříve studijní obory SOU), délka studia v denní formě je 4 roky, připravuje pro náročná dělnická povolání a nižší řídicí funkce. Absolventi získají maturitní vysvědčení, mohou pokračovat ve vysokoškolském nebo vyšším odborném vzdělávání.
Příklady: 23-45-L/009 Letecký mechanik, 69-41-L004 Kosmetička.

L/5 – Úplné střední odborné vzdělání s vyučením i maturitou - nástavbové studium určené pro absolventy tříletých učebních oborů

Jde o střední vzdělání s maturitní zkouškou, je určeno pro vyučené ve tříletých oborech poskytujících výuční list. Studium trvá v denní formě dva roky, absolventi získají maturitní vysvědčení, mohou pokračovat ve vysokoškolském nebo vyšším odborném vzdělávání. Návaznost oborů, tzn. na jaký obor se vyučený zájemce může přihlásit, stanovuje Nařízení vlády o soustavě oborů vzdělání v základním, středním a vyšším odborném vzdělávání. Absolventi nástavbového studia mohou zastávat náročnější pracovní pozice, jako např. mistr, technolog, vedoucí výroby.
Příklad: Na 3letý obor 66-51-H/003 Prodavač – potravinářské zboží navazuje nástavbový obor 66-41-L/501 Provoz obchodu a lze studovat i obor 64-41-L/524 Podnikání.

K – Úplné střední všeobecné vzdělání – vzdělání na gymnáziu

Příprava má všeobecný neprofesní charakter, absolventi získají maturitní vysvědčení, je možno pokračovat ve vysokoškolském nebo vyšším odborném vzdělávání. Je možná: čtyřletá příprava, po ukončení 9. ročníku základní školy (v kódu oboru je K/4), šestiletá příprava, po ukončení 7. ročníku základní školy (v kódu oboru je K/6), osmiletá příprava, po ukončení 5. ročníku základní školy (v kódu oboru je K/8).
Příklady: 4letý obor 79-41-K/401 Gymnázium – všeobecné; 8letý obor již využívá rámcový vzdělávací program - kód je tedy pouze, 79-41-K/81 Gymnázium.

M - Zkrácené studium pro získání středního vzdělání s maturitní zkouškou

Studium umožňuje absolventům s maturitní zkouškou získat ve zkrácené době maturitní zkoušku v jiném oboru vzdělání. Délka studia je 1 až 2 roky v denní formě.

N (M) – Vzdělání v konzervatoři maturitní i vyšší

Osmiletá příprava po 5. ročníku základní školy (taneční), šestiletá po splnění povinné školní docházky. Absolventi získají vysvědčení o absolutoriu v konzervatoři a diplom absolventa konzervatoře, označení je „diplomovaný specialista" (DiS). Vzdělávání lze ukončit i maturitní zkouškou, po 4. ročníku, v oboru tanec po 8. ročníku.

Příklady: 6letý obor 82-44-M/001 Hudba, 8letý obor 82-46-M/001 Tanec.

Střední vzdělání s výučním listem

Zde jsou rozlišovány kategorie:

H – Střední odborné vzdělání s výučním listem

Jde o klasické vyučení v učebních oborech středních odborných učilišť, doba přípravy je obvykle tři roky, výjimečně dva roky (pak je v kódu H/5). Absolventi získají výuční list, po tříletém studiu je možno pokračovat v nástavbovém studiu k získání maturity.
Příklady 3letých oborů: 66-51-H/004 Prodavač – smíšené zboží, 23-68-H/001 Automechanik.
Příklady 2letých oborů: 65-51-H/501 Provoz společného stravování, 23-51-H/510 Strojírenská výroba.

E – Nižší střední odborné vzdělání

Jde o vyučení s nižšími nároky v oblasti všeobecného a obecně odborného vzdělání, absolventi jsou připraveni pro výkon jednoduchých prací v rámci dělnických povolání. Absolventi získají výuční list, doba přípravy je obvykle tři roky, u několika málo oborů dva roky.

E/0 – vzdělávání v programech určených především pro žáky se zdravotním postižením – se speciálními vzdělávacími potřebami,

Příklady oborů: 2leté obory 69-53-E/001 Práce v autoservisu, 29-53-E/002 Pekařské práce; 3leté obory 36-67-E/001 Zednické práce, 65-52-E/001 Kuchařské práce.

E/5 – vzdělávání ve dvouletých učebních oborech určených k přípravě pro méně náročná dělnická povolání.

Příklady oborů: 41-52-E/510 Zahradnická výroba, 36-67-E/503 Stavební výroba.

H - Zkrácené studium pro získání středního vzdělání s výučním listem

Studium umožňuje absolventům s maturitní zkouškou získat ve zkrácené době výuční list. Délka studia je 1 až 1,5 roku v denní formě.

Střední vzdělání (bez výučního listu, maturitní zkoušky)

Zde jsou rozlišovány kategorie:

J – Střední nebo střední odborné vzdělání bez maturity i výučního listu

Jde o střední odborné vzdělání, které není ukončeno maturitou. Příprava je ukončena závěrečnou zkouškou, absolventi získají vysvědčení, doba studia je dva roky.

Příklady oborů: 41-46-J/002 Lesní hospodářství, 69-55-J/001 Charitativní služby.

C – Praktická škola

Jedno a dvouleté programy pro žáky se zdravotním postižením – se speciálními vzdělávacími potřebami. Příprava je neprofesní, zaměřená na poskytování základních dovedností pro život, absolventi nezískají výuční list.

Příklad oboru: 78-62-C/001 Praktická škola jednoletá.

Zdravotní požadavky

Na výkon každého povolání jsou kladeny různé požadavky. Mezi ně patří kromě odborného vzdělání – kvalifikace – i zdravotní způsobilost, která se vztahuje již na uchazeče o studium oboru. K přihlášce se proto musí u většiny oborů přiložit lékařský posudek. Tento úkon však není hrazen ze zdravotního pojištění a svému lékaři za něj zaplatíte. Zatímco některá povolání mají velmi přísná kritéria a nepřipouští žádná omezení, existuje řada jiných s určitou tolerancí, případně takových, která vylučují určité onemocnění, např. poruchy oběhové soustavy, zrakové poruchy, poruchy hybného aparátu, alergie.

Zdravotní požadavky obsahují učební dokumenty pro obory vzdělání. V ISA jsou k dispozici na kartě oboru, v části učební dokumenty. Dalším zdrojem informací jsou stránky Integrovaného systému typových pozic: www.istp.cz.

Formy studia

Žáci ve věku 15–19 let v naprosté většině využívají denní režim, kterým se rozumí každodenní docházka do školy v pětidenním vyučovacím týdnu. Pro ekonomicky aktivní uchazeče jsou otevřeny jiné formy, které umožňují studium při zaměstnání. Vzdělávání dálkovou formou spočívá převážně v samostatném studiu spojeném s 200–220 konzultačními hodinami během školního roku. Ve večerním studiu probíhá výuka odpoledne a večer v rozsahu 10–18 hodin týdně. Distanční vzdělávání je samostatné studium, které se realizuje prostřednictvím informačních technologií s možností individuálních konzultací a v kombinovaném studiu se střídá denní režim pro odbornou přípravu s jinou formou pro teoretické předměty. Doba studia maturitních oborů v jiných než denních formách bývá o jeden rok delší, tzn. pět let. Dosažené vzdělání je ve všech formách rovnocenné.

Studium ve zkrácené době

Této možnosti mohou využít pouze uchazeči, kteří již absolvovali střední školu a mají maturitní vzdělání. Zkráceným studiem mohou získat výuční list nebo druhou maturitu. Studium je zhruba o polovinu kratší než běžný denní cyklus a je zaměřeno na odborné vzdělávání a praxi.

Podání přihlášky na střední školu

Na všechny typy škol včetně soukromých a do všech forem studia mohou uchazeči podat v prvním kole přijímacího řízení pouze jednu přihlášku, tzn. na jeden obor v jedné škole. Podle nového školského zákona se žáci z 9. ročníků základní školy mohou přihlásit i do vyššího stupně víceletých gymnázií.

Doporučení: Ještě před vyplněním přihlášky se informujte o aktuální situaci přímo ve vybrané škole.

Řediteli základní nebo střední školy odevzdáte ve stanoveném termínu vyplněnou přihlášku a většinou musíte přiložit i posudek lékaře o vaší zdravotní způsobilosti. Tiskopis přihlášky obdrží žáci základních škol od třídního učitele, starší uchazeči najdou vzory tiskopisů k různým typům studia na adrese: www.msmt.cz v Seznamu povinné dokumentace škol a školských zařízení, mohou ji koupit v prodejnách SEVT, který je vydává, nebo získat přímo ve střední škole.

Zdravotně postižení žáci by měli před podáním přihlášky kontaktovat střední školu o kterou mají zájem. Zejména v běžných školách záleží na závažnosti a rozsahu postižení a na zdravotních požadavcích pro zvolený obor. Přihlášku musí v každém případě doplnit lékařské potvrzení, případně doporučení speciálního psychologa na vhodný postup při přijímacích zkouškách. Ředitel střední školy, který přihlášku přijme, je povinen přizpůsobit podmínky zkoušky tomuto návrhu.

Termíny pro podání přihlášek ke studiu jsou závazné pro všechny střední školy bez ohledu na zřizovatele:

- k dennímu studiu na středních školách,
- k dennímu studiu nástavbových oborů,

- do zkrácené formy studia
do 28. února 2008
řediteli základní školy

do 15. března 2008

řediteli střední školy

- na umělecké obory v konzervatoři,

- na obory s talentovou zkouškou skupiny oborů umění a užití umění

do 15. 11. 2007

řediteli základní školy

do 30. 11. 2007

řediteli střední školy

- do jiné než denní formy studia do 20. 3. 2008

řediteli střední školy tedy stejná.